

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra technické a informační výchovy

Bakalářská práce

Mgr. Ivana Petrová

Předení a výroba příze jako téma tvořivě technických činností v MŠ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně jen s použitím citovaných literárních pramenů.

V Olomouci dne 25. 4. 2020

.....

Poděkování:

Děkuji především PhDr. Pavlíně Částkové, Ph.D., za vedení práce, vstřícnost, ochotu a mnohé cenné rady. Dále bych chtěla poděkovat svým kolegyním a nadřízeným, že mi umožnily studovat. Rodičům, příteli a známým děkuji za trpělivost a podporu. Poděkování patří také hudební skupině Urgent, jelikož hraní s ní mi poskytovalo tolik potřebnou psychohygienu. A veliký dík si zaslouží in memoriam můj děda, od něhož jsem dostala svůj první kolovrat a který mě k předení přivedl.

Obsah

Úvod	5
1 Mateřská škola.....	6
1.1 Polytechnické vzdělávání v mateřské škole.....	6
1.2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	9
2 Specifika dětí předškolního věku	12
3 Výroba přize	15
3.1 Historie a současnost	15
3.2 Materiál	16
3.3 Příprava vlny před předením.....	17
3.4 Kolovrat	20
3.5 Vřeteno.....	23
4 Praktická část – projekt „Od ovečky ke klubíčku“	24
4.1 Základní informace	24
4.2 Realizace	27
4.2.1 Úvodní část.....	28
4.2.2 Návštěva farmy.....	31
4.2.3 Práce s vlnou.....	32
5 Závěr.....	37
Literatura	38
Anotace	40

Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám výrobou příze jako tématem tvořivě technických činností v mateřské škole. Předání jsem se začala věnovat před několika lety, kdy jsem dostala starý nefunkční kolovrat, nechala si jej opravit a snažila se o první pokusy upříst nit. Tento koníček mě zcela pohltit, experimentovala jsem s různými materiály a seznámila se s výrobou příze pomocí vřetena. Svě zkušenosti se pozvolna snažím předávat také dětem v mateřské škole a ukazuji jim předání jako dávno zapomenuté, ale v minulosti důležité řemeslo.

Teoretická část bakalářské práce pojednává o mateřské škole a tvořivě technických činnostech dětí, polytechnickém vzdělávání a Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV, 2018). Dále se zaměřuje na specifika dětí předškolního věku, stejně jako na samotnou technologii předání na kolovratu i vřetenu.

V praktické části bakalářské práce navrhujeme komplexní projekt zahrnující tvořivě technické aktivity, během nichž si děti v mateřské škole osvojí znalosti o chovu domácích zvířat využívaných k produkci vlny, stejně jako způsobu zpracování vlny od stříže až po klubko příze. Samy si vyzkoušejí praní, rozvolňování, česání, předání pomocí vřetena a skaní.

Cílem práce je předložit teoretická východiska tvořivě technických činností v MŠ se zaměřením na výrobu příze a v návaznosti na tato východiska navrhnout projekt, jenž dětem v mateřské škole přiměřeně jejich věku, s ohledem na jejich vývojová specifika a v souladu s RVP PV přiblíží jedno ze zaniklých řemesel a poukáže na poměrně složitý proces získávání materiálu vhodného k předání. Vlastní zkušeností a s využitím co nejvíce smyslů děti poznají, jakým způsobem se vyrábí příze z ovčí vlny.

1 Mateřská škola

Podle Vyhlášky 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání má mateřská škola spolupracovat se zákonnými zástupci dětí, s dalšími fyzickými a právními osobami a organizovat přitom aktivity prospěšné pro rozvoj dětí a celkově prohlubovat vzdělávací a výchovné působení rodiny a společnosti. Mateřskou školu navštěvují obvykle děti ve věku tří až šesti let, rok před zahájením povinné školní docházky je předškolní vzdělávání ze zákona povinné (Zákon 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání). Mateřská škola tedy doplňuje výchovu dětí v rodinách, přičemž usiluje o všestranný rozvoj dětí. Tomu napomáhá i zařazování tvořivě technických činností do výchovně vzdělávacího programu mateřských škol.

1.1 Polytechnické vzdělávání v mateřské škole

Zařazování vědy, techniky a technologií do vzdělávání se někdy označuje jako polytechnické vzdělávání a zahrnuje mimo jiné práci s různým materiálem, náradím, učení se technickým a technologickým postupům (Nádvorníková, 2015). Definice polytechnického vzdělávání podle Pedagogického slovníku zní takto: „*Polytechnické vzdělávání je vzdělávání poskytující vědomosti o vědeckých principech a odvětvích výchovy, znalosti z technických oborů a všeobecné technické dovednosti.*“ (Průcha et al., 1995) Technika je nutná k rozvoji civilizace. Dříve zahrnovala převážně řemesla, dnes už v souvislosti s technikou hovoříme o všem, co člověku i celé společnosti usnadňuje život. Promítla se do umění, architektury, zemědělství, medicíny, energetiky, komunikačních prostředků i domácností (Friedmann, 2003).

V období socialismu se vědomosti a dovednosti z technických oborů vyučovaly v rámci tzv. pracovní výchovy, ale objevovaly se již dávno předtím. Osvojení technických dovedností v minulosti znamenalo zajištění životních potřeb, docházelo k rozrůznění výchovy u chlapců a dívek, případně se manuální práce očekávala pouze od nižších společenských vrstev a tomu také odpovídala výchova dětí (Šmelová, 2015).

S manuální výchovou se poprvé setkáváme u Jana Amose Komenského. Období osvícenství a zejména pak průmyslová revoluce poukázaly na důležitost výchovy k práci. Po 2. světové válce se do předškolního vzdělávání dostaly osnovy a programy pro mateřské

školy, které kladly důraz na přípravu dětí na školu. Osnovy výchovné práce pro mateřské školy z roku 1960 pak poskytly větší prostor učitelkám, zaměřovaly se na všestranný rozvoj dětí, zahrnovaly estetickou, mravní, tělesnou, rozumovou, ale i pracovní výchovu, která byla rozdělena do tří okruhů: sebeobsluhy, práce na zahradě a v koutku živé přírody, zacházení s nástroji a materiálem. Programy, které následovaly, měly odlišit výuku v mateřské škole od základní školy a obsahovaly hry se stavebním materiálem, práci na zahradě, zacházení s nástroji, různé sezónní činnosti, sebeobsluhu, technické zájmy dětí apod. Po roce 1978 se v rámci metodiky výchovné práce v předškolních zařízeních pracovní výchova zaměřila na vedení dětí k práci a kladnému postoji k ní, dále k souvislé aktivitě, rozvíjení přiměřených pracovních představ, poznatků a dovedností. Práce dostala společenský i osobní význam a byla považována za prostředek k učení (Šmelová, 2015).

V dnešní době se klade důraz na rozvíjení tzv. technické gramotnosti, tedy schopnosti využívat v běžném životě technické poznatky a informace, což se děje právě polytechnickým vzděláváním (Nádvořníková, 2015). Začíná se s ním již v předškolním věku. Děti si osvojují vědomosti, dovednosti a návyky v oblasti techniky, rozvíjejí k ní vztah a budují technické myšlení (Friedmann, 2003). Nádvořníková (2015) do obsahu polytechnického vzdělávání v mateřské škole zařazuje např. aktivity se stavebnicemi, nářadím, přírodními i jinými materiály (včetně těch recyklovaných), hry, tvoření a experimentování, pěstelské a chovatelské práce, seznamování se s řemesly, technikou i získáváním informací. Matulová (2017) si všímá, že zejména práce s přírodními materiály je pro děti atraktivní. Vzdělávání nespočívá pouze v činnostech zcela řízených učitelkou, ale také ve spontánních hrách tohoto typu. Stále přitom platí, že dítě by se mělo zaměstnávat přirozenou formou, nenásilně a s respektem k individuálním dispozicím a potřebám (Krausová, 2018).

V následujících odstavcích se pokusím popsat výukové metody jako cesty sledující určité cíle výuky, jak je uvádí Maňák a Švec (2003), a které lze využít v polytechnickém vzdělávání v mateřské škole. Jedná se o metody slovní, vhodné zejména při uvádění do řešené problematiky či jako doplnění k více aktivizujícím metodám. Vyprávění vyjadřuje vlastní zážitky a zkušenosti, čímž získává na dramatičnosti a podněcuje fantazii. Vysvětlování zprostředkovává obsah systematicky, v logické návaznosti a s ohledem na věk a dosažené vědomosti dětí tak, aby vysvětlovanou látku pochopily. Popis oproti tomu neodhaluje příčiny a vnitřní vazby problému. Všechny výše uvedené metody by měly být v praxi propojovány s rozhovorem, během něhož se odpovídá na cílevědomě zaměřené otázky. Důležitá je správná technika kladení dotazů a aktivní naslouchání, povzbuzování k odpovědi, případné kladení

pomocných otázek. Mají-li partneři v rozhovoru stejné postavení, můžeme hovořit o dialogu. Nádvorníková (2015) mezi slovní metody využívané v mateřské škole řadí také literární příběh nebo pohádku a filozofování s dětmi, kdy se dětem předkládají problémové situace a mluví se o nich – kromě nalézání souvislostí se tak děti učí kritickému myšlení.

Komenský zdůrazňoval důležitost principu názornosti, čehož využívá také další skupina výukových metod, metody názorně demonstrační (Maňák a Švec, 2003). V případě polytechnického vzdělávání v mateřské škole se s nimi nejčastěji setkáme před začátkem nějaké technické činnosti samotných dětí, kdy učitelka ukazuje a názorně předvádí postup práce. Maňák a Švec (2003) sem zařazují např. předvádění a pozorování, při kterém jsou za adekvátního slovního doprovodu předváděny určité psychomotorické a praktické dovednosti; děti pak pomocí pozorování a také zapojením vlastní fantazie mohou samy zkoušet aktivitu vykonávat. Práce s obrazem používá k témuž účelu obrazový materiál, poznatky jsou vizualizovány.

Dítě má přirozenou potřebu věci zkoumat a manipulovat s nimi. Učí se technickým dovednostem pomocí pokusu a omylu, motivuje ho pocit úspěchu a v případě neúspěchu se snaží udělat věc jinak a lépe. Tím se také rozvíjí kreativita (Skřivánková et al., 2015). Ta je nebytná pro další vývoj společnosti, pro nalézání inovativních řešení. Tvořivost se vyvíjí v průběhu života. Děti jsou přirozeně zvědavé a projevují velký zájem o své okolí, kreativita by se v nich tedy měla podporovat a rozvíjet (Stolinská, 2015). Z přirozené potřeby dětí objevovat můžeme s úspěchem vycházet při volbě vhodných výukových metod. Proto se nejen k osvojování praktických motorických dovedností využívají metody dovednostně praktické a také aktivizující (Maňák a Švec, 2003). Při těchto metodách se vychází ze zkušeností dětí, využívá se observace a napodobování, manipulování a vlastních experimentů. Dítě poznává vztahy některých jevů rovněž vlastní hrou a exploračními aktivitami, konstruováním ze stavebnic i různých materiálů, vyhledáváním informací a prohlížením encyklopedií (Nádvorníková, 2015). Podle Stolinské (2015) je důležité v dětech podporovat kreativitu využíváním stavebnic, výtvarných technik, vhodných aplikací pro informační technologie, ale také např. storytelling neboli vyprávění vlastních příběhů. Experimenty a pokusy připravené učitelkou jsou pro děti stejně zajímavé jako jejich vlastní objevování. Program Začít spolu má dokonce pokusy a objevy zařazené do center aktivit. Nádvorníková (2015) uvádí jako příklad experimentu tvorbu mýdlové pěny a další hry a aktivity s touto pěnou. Z vlastní praxe uvedu např. míchání barev, namáčení papírových ubrousků do kelímků s různě barevnou vodou nebo experimentování s různými materiály a předměty ve vodě – které se ponoří a které

zůstanou na hladině. Také observace může být náhodná nebo záměrná. K náhodnému pozorování dochází při sledování různých přírodních jevů a zákonitostí, vzniku ledu, jinovatky, duhy apod., případně technických postupů, např. průběžné pozorování stavby domu v blízkosti školy. Záměrné pozorování je řízeno učitelkou a upozorňuje na konkrétní jev, vždy by však mělo děti skutečně zaujmout (Nádvorníková, 2015).

Zvláštním případem je projektová výuka. Cíle a plány vzdělávání mají zpravidla širší a praktičtější dosah, předměty se prolínají v mezipředmětových vztazích. Určitý úkol je řešen komplexně a v souvislostech a vychází z reálného života. Řeší se jak teoretickou, tak praktickou činností (Maňák a Švec, 2003). Rovněž aplikační část této bakalářské práce navrhuje projekt zaměřený na výrobu příze z ovčí vlny.

1.2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání představuje dokument, na jehož základě si každá škola tvoří svůj vlastní školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (ŠVP PV). V roce 2001 se objevila první, pokusná verze RVP PV. Roku 2005 se z ní stalo platné kurikulum a o dva roky později kurikulum závazné. RVP PV obsahuje klíčové kompetence a očekávané výstupy na konci předškolního vzdělávání. Nehovoří se již o výchovách (včetně pracovní výchovy), ale komponenty těchto výchov jsou zahrnuty do pěti vzdělávacích oblastí (Šmelová, 2015). Jsou to oblasti Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, kam řadíme podkategorie Jazyk a řeč, Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace, Sebepojetí, city a vůle, dále jsou to vzdělávací oblasti Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět. Nádvorníková (2015) upozorňuje na jejich vzájemnou propojenost a provázanost.

Rámcovými cíli RVP PV jsou 1. rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání, 2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost, 3. získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí. Nádvorníková (2015) uvádí ke každému rámcovému cíli RVP PV záměry polytechnického vzdělávání. V případě prvního z těchto cílů, rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání, je to např. vytváření základů manuální zručnosti, dovedností při práci s různým nářadím, nástroji a materiály, znalost vlastností materiálů, zásad bezpečné práce s nimi, seznámení se s principem jednoduchých technologických postupů, ale také s řemesly a jejich významem. Tyto konkrétní příklady cílů polytechnického vzdělávání se týkají rovněž výroby příze. Manuální zručnost se

rozvíjí práci s vlnou, děti se učí, jak bezpečně a efektivně manipulovat s vřetenem, jak přízi stáčet. Tím se zároveň dozvídají mnohé o vlastnostech vlny jako materiálu. Poznatky o významu řemesel jsou v tomto případě zcela jednoznačné.

Druhým rámcovým cílem je osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost. Sem Nádvorníková (2015) řadí např. uvědomění si významu práce a jejích výsledků, vztahu techniky a společnosti, významu vynálezu některých strojů, podporu zájmu dětí o tvorbu a jejich radosti z ní, úctu k tradicím. Výroba příze, jak bude dále popsána v aplikační části bakalářské práce, by měla děti seznámit mimo jiné s tím, kolik úsilí naše předky stálo vytvořit z ovčí vlny klubko a jak přelomový byl vynález kolovratu a později moderních strojů na výrobu příze. Tím, že si děti samy kousek příze zkusí vyrobít, získají povědomí o náročnosti celého procesu.

Získání osobní samostatnosti a schopnosti projevat se jako samostatná osobnost působící na své okolí představuje třetí rámcový cíl. Podle Nádvorníkové (2015) je v polytechnickém vzdělávání důležité ponechat dětem prostor pro vlastní kreativitu a aktivní činnostní učení. Děti by se měly učit překonávat překážky a nenechat se odradit možným nezdarem. V případě předení je postup jasně daný, nicméně i zde mohou děti experimentovat. Jistá míra kreativity je dokonce žádoucí, aby dítě přišlo na to, kterým směrem a jak správně vřetenem točit a kolik materiálu použít, aby se příze příliš nekroutila nebo neroztrhla.

Vytváření klíčových kompetencí by mělo být základem všech polytechnických činností (Nádvorníková, 2015). Klíčovými kompetencemi podle RVP PV jsou kompetence k učení (např. dítě si všímá souvislostí, zkoumá, pozoruje), k řešení problémů (např. dítě vymýšlí nová řešení, postupuje metodou pokusu a omylu), komunikativní (např. dítě vyjadřuje své myšlenky), sociální a personální (např. dítě si uvědomuje odpovědnost za své jednání), činnostní a občanské (např. dítě si váží práce druhých lidí, učí se plánovat). Také v průběhu vyrábění příze dochází k rozvoji klíčových kompetencí. Dítě se dozvídá fakta z oblasti chovu ovcí, poznává souvislosti mezi zvířetem a vlnou jako materiálem (kompetence k učení). Příprava vlny i vlastní předení na vřetenu vyžadují určitý cvik, dítě si tedy principem pokusu a omylu zkouší správnost svého postupu, snaží se zjistit, „jak na to“ (kompetence k řešení problémů). Celá práce se neobejde bez intenzivní komunikace mezi dítětem a učitelkou, dítětem a ostatními dětmi apod. (kompetence komunikativní). Tím, že dítě dostává možnost si samo proces výroby příze vyzkoušet, zjišťuje, jak zdoluhavý je to proces, učí se vážit si práce jak své (kompetence sociální a personální), tak svých kamarádů a jiných lidí (kompetence činnostní a občanské).

Díky zavedení RVP PV získaly mateřské školy určitou autonomii v tvorbě vlastních vzdělávacích programů. RVP PV definuje základní principy všestranného rozvoje dětí. Polytechnické vzdělávání nestojí samostatně, ale je zahrnuto do všech vzdělávacích oblastí, jejichž vzájemné propojení a provázanost nelze opomíjet.

2 Specifika dětí předškolního věku

Při budování základů technické gramotnosti v mateřské škole je důležité brát zřetel na vývojové zvláštnosti dětí předškolního věku (Nádvorníková, 2015). Předškolním věkem se rozumí věk zhruba mezi 3 a 6 lety, tedy doba, kdy děti obvykle navštěvují mateřskou školu. Jedná se o období, v němž děti procházejí mnohými změnami. Ty se týkají růstu, tělesného vývoje, vnímání, paměti, pozornosti, myšlení, emocí atd. Vyvíjí se také centrální nervový systém, což vede k intenzivnímu rozvoji kognitivních funkcí (Nádvorníková, 2015).

V předškolním věku dochází ke změnám ve fyzické konstituci – děti procházejí obdobím značného růstu. Přestávají být „baculaté“, namísto toho se „vytahují“. Hovoří se proto o období vytáhlosti. Osifikují kosti, díky čemuž se dále rozvíjí motorika. V oblasti hrubé motoriky je znatelné zdokonalování koordinace pohybů, chůze se stává automatickou. Děti již dokážou běhat, skákat, zvládají chůzi v různém terénu (Šimíčková-Čížková et al., 2010). Předškolní děti jsou obratnější, hbitější, vzrůstá jejich zručnost a tím i soběstačnost (Langmeier a Krejčířová, 2006). Vývoj zápěstních kůstek má vliv na jemnou motoriku a manuální šikovnost. Děti se učí úchop psacího náčiní, kreslí, stříhají nůžkami, ale také si již osvojují manipulaci s přístrojem a jiné sebeobslužné činnosti. V tomto věku také děti začínají upřednostňovat jednu ruku, ukazuje se lateralita (Šimíčková-Čížková et al., 2010). Díky značnému rozvoji jemné motoriky již jsou předškolní děti schopny naučit se obsluhovat ruční vřetánko a s jeho pomocí vyrábět přízi. Co se týče přípravy vlny před předením, bývají někdy dokonce zručnější než dospělí, drobné dětské ruce totiž mnohdy snáze rozvolňují zacuchané kousky vlny a při vytahování nečistot (kousků sena, trávy) se k nim lépe dostanou.

S vývojem jemné motoriky úzce souvisí dětská kresba. Stádium črtací experimentace, čarání, nahrazuje po 3. roce věku stádium prvotního obrazu. Dítě je již schopno vytvářet čáry, body, klikyháky a pohyb ruky s psacím náčiním se stává koordinovanějším. Dítě začíná obrázkům přikládat určitý význam. Následující stádium, stádium lineárního náčrtu, nastává kolem 4. roku věku. Zobrazované objekty mají hrubou, schematickou podobu, často se jedná o lidskou postavu. Mezi 5. a 6. rokem dítě své kresby zdokonaluje, všímá si detailů, obrázky bývají dvojrozměrné. Tehdy hovoříme o stádiu realistické kresby (Šimíčková-Čížková et al., 2010). Do kreseb se promítá rozumové pochopení světa (Langmeier a Krejčířová, 2006).

Vnímání dětí se označuje jako celistvé, děti vnímají spíše celek a nerozeznávají jeho části. Nevnímají analyticky. Mají tendenci k egocentrismu a silně subjektivnímu zabarvení vjemů. Obzvláště pro vzdělávání je důležité, že vnímání dětí je aktivní, což znamená, že je

vždy spojeno s nějakou aktivní činností (Šimíčková-Čížková et al., 2010). Typická je rovněž objevnost, tvořivost – děti rády samy objevují zákonitosti a vztahy různých jevů (Nádvorníková, 2015). Potřeba vlastní aktivity je využitelná v polytechnických činnostech včetně výroby příze. Děti si rády všechno samy vyzkouší, zajímají je nové věci a techniky. Prostřednictvím vlastního tvoření si osvojí zcela nové znalosti a dovednosti.

Paměť ještě převažuje mimovolní, konkrétní a mechanická. Dítě nedokáže dlouhodobě koncentrovat svou pozornost, počátky úmyslné pozornosti se teprve vytvářejí (Šimíčková-Čížková et al., 2010). Často ulpívá na „nedůležitých“ detailech, všímá si jen toho, co je z jeho pohledu zajímavé (Nádvorníková, 2015). Podstatnou roli v životě dítěte hraje fantazie a představivost. Z toho důvodu mají děti zálibu v pohádkách, časté jsou námětové hry, kdy si děti hrají „na něco“. Langmeier a Krejčířová (2006) k tomu uvádějí, že předškolní dítě již dokáže rozlišit fantazii a realitu, jelikož ve fantazijním světě lze věci měnit vlastním myšlením, zatímco v realitě ne. Hra je vůbec hlavní dětskou činností (Šimíčková-Čížková et al., 2010). Nádvorníková (2015) přisuzuje dětem také magičnost, jakousi víru v nadpřirozené bytosti a kouzla. Fantazii a magičnost můžeme rovněž jednoduše propojit s výrobou příze. Vždyť pomocí vřeten a kolovrátků se předlo v dobách tak dávných, že je dnes známe už jenom z pohádek. Kompletní postup zpracování lněného vlákna mohou děti znát z příběhu Krtek a kalhotky, vlastní předení a kolovrat se pak objevují v pohádkách jako např. Sedmero krkavců, Dupynočka, O třech přadlenách.

Podstatnou změnu zažívají děti v oblasti myšlení (Langmeier a Krejčířová, 2006). Přecházejí do stádia, které Piaget nazval názorným myšlením. Celostní pojmy, v nichž dítě uvažuje, vznikají na základě podobností s tím, co už dítě vidělo. Proto se dítě zaměřuje na to, co prožilo, přičemž převažují právě zrakové vjemy. Dítě zatím ještě není schopno se soustředit na více než jeden aspekt nějaké situace, je to pro něj příliš obtížné. Mezi 4. a 6. rokem dochází k rozvoji pojmového myšlení. Dítě začíná chápat, že lze označit některé předměty souhrnným názvem – např. že pes, kočka a králík jsou zvířata; jahoda, jablko a hruška zase ovoce (Šimíčková-Čížková et al., 2010). Zejména při práci s mladšími dětmi je třeba na výše uvedené brát zřetel. Vysvětlení významu výroby příze, chovu ovcí a další související problematiky musí být přizpůsobeno věku dětí, adekvátně zjednodušeno a doplněno vhodnou motivací, ukázkami a podporováním vlastní aktivity dětí.

Předškolní věk je dále typický rozvojem řeči. Děti se často ptají, proč, zajímají se, jak co funguje. Tím si rozšiřují slovní zásobu, učí se vyjadřovat, zdokonaluje se také syntaktická stránka řeči. Vývojem prochází i smysl pro humor a emoce – dítě se učí citům sociálním,

estetickým, etickým a intelektuálním, ale také sebecitu (Šimíčková-Čížková et al., 2010). Děti mají vzrůstající potřebu sociálních kontaktů mimo rodinné prostředí, čímž se vyvíjí jejich empatie, sebekontrola i sebehodnocení (Langmeier a Krejčířová, 2006). Slovní zásoba související s výrobou příze nebývá příliš známá ani v dospělé populaci. Přesto dle mého názoru není na škodu děti některé pojmy naučit, zejména pokud se s nimi již někdy setkaly, např. v pohádce. Děti navíc mohou přídavnými jmény říct, jaká je vlna – měkká, tvrdá, jemná, drsná, špinavá, čistá apod. Povídání o práci, o tom, co právě děláme, může obecně pomoci rozvíjet vyjadřování. Emocionální stránka se nepodporuje pouze budováním povědomí o řemeslech našich předků, ale také o chovatelství, o tom, že ovce jsou živí tvorové a je potřeba se o ně starat.

Děti předškolního věku se vyznačují především specifickou psychikou. Děti se navenek projevují přesně podle toho, co zrovna prožívají. Jsou bezprostřední. Může za to soulad mezi chováním a prožíváním (Šimíčková-Čížková et al., 2010). Chovají se spontánně, zaujme je momentální situace, na kterou se zaměří (Nádvoříková, 2015). Dalším charakteristickým znakem je sugestibilita. Děti jsou snadno ovlivnitelné, zejména lidmi, ke kterým mají kladný vztah. Typická je labilita v oblasti prožívání a chování. Častým jevem u mladších dětí je negativismus, který se projevuje nepřiměřeným odmítáním všeho, co se dítěti nabízí (Šimíčková-Čížková et al., 2010). Děti ještě nedokážou vnímat své okolí z pohledu jiné osoby, pozornost zaměřují samy na sebe, jsou egocentrické (Šimíčková-Čížková et al., 2010; Nádvoříková, 2015). S tím souvisí tzv. eidetismus, který je podle Šimíčkové-Čížkové et al. (2010) neschopností odlišovat od sebe subjektivní představy a reálný svět. Dalším znakem je personifikace (Šimíčková-Čížková et al., 2010) nebo animismus (Nádvoříková, 2015), což znamená, že neživým předmětům, věcem i zvířatům jsou připisovány lidské vlastnosti. Šimíčková-Čížková et al. (2010) navíc dětem přisuzují konkretismus, tedy doslovné chápání slyšeného, různých přirovnání apod. Jako příklad uvádějí řízení „padl mi do oka“, což dítě vnímá jako skutečné spadnutí něčeho do oka a nechápe přenesený význam. Napadá mě k tomu další příklad z mého vlastního dětství – když rodiče někomu vyprávěli o mojí zálibě v kreslení, často přitom používali výraz, že jsem se „narodila s pastelkou v ruce“. Velmi dlouho jsem nechápala, jak je to možné. Prezentismus a topismus představují další typické znaky dětské psychiky. Znamenají odlišné vnímání času a prostoru, dalo by se říci, že děti žijí „tady a teď“ (Šimíčková-Čížková et al., 2010). Z výše uvedených psychologických specifik dětí předškolního věku vyplývá, že i v rámci projektu zaměřeného na předání a výrobu příze je nutné děti zaujmout a využít jejich přirozené zvědavosti. Důležitá je motivace a vhodná volba slov, aby děti všechno chápaly a nedocházelo k nedorozuměním.

3 Výroba příze

Předením rozumíme kroucení rostlinných nebo živočišných vláken v souvislou nitku dále využitelnou ke tkaní, šití, pletení, výrobě lan apod. Nejjednodušším a nejstarším způsobem je výroba příze na vřetenu (vřetánku), často ve spojení s tzv. přeslicí. Na přeslici byl zlehka přivázaný spřádaný materiál, přeslici pak přadlena držela zpravidla ve své levé ruce, nebo ji měla připevněnou k opasku. Druhou rukou materiál vytahovala a stáčela na vřeteno. Zdlouhavý proces předení urychlil vynález kolovratu, nejprve ručně poháněného klikou, později s pedálem (Spinning). V dnešní době se již příze zpracovává strojově a chemicky se upravuje, takže předení jako řemeslo pomalu upadá v zapomnění.

3.1 Historie a současnost

Většina literárních pramenů se odkazuje na nejstarší písemnou zmínku o kolovratu v kronice německého Brunšviku z roku 1722, kde se píše, že kolovrat byl vynalezen mistrem Jürgenem kolem roku 1530. Feldhaus (1929) ale při svém průzkumu zjistil, že kolovrat musel být vynalezen už mnohem dříve. Podle něj přineslo 15. století nejrozumnější snahy o mechanizaci a technologický posun vpřed, čemuž se nevyhnulo ani předení. Dobové knižní ilustrace dokládají, že již v 15. století byl znám kolovrat poháněný ručním točením kliky. Není to sice ta nejznámější podoba kolovratu (s pedálem), nicméně o kolovrat se bezpochyby jedná. S kolovratem se setkáme dokonce i na kresbách slavného Leonarda da Vinci (Feldhaus, 1929).

Tisíciletí před vynálezem kolovratu se vlákna spřádala pomocí ručního vřetene. K podobnému principu dospěly národy po celém světě a používaly se všechny dodnes známé materiály. Pracovalo se takto už od pravěku (Rodinová, 2019). Z historie známe ručně předené nitě využité nejen k výrobě oblečení, ale také lodních lan, rybářských sítí, dokonce i pláten k balení mumií v Egyptě (Buel, 1903). Ačkoliv se s vynálezem kolovratu předení výrazně zrychlilo a zjednodušilo, dlouho převládala nedůvěra lidí k novým věcem a ještě v 1. polovině 20. století se v některých oblastech předlo na vřetenu (Rodinová, 2019).

Je zřejmé, že se jednalo čistě o ženskou práci. Kolovrat byl také dlouho považován přímo za symbol ženské práce. Ženy předly každou volnou chvíli, s vřeteny se pracovalo i za chůze, během cesty na pole apod. (Buel, 1903). Ne náhodou se pro zánik rodu úmrtím

posledního ženského potomka používá rčení „vymřít po přeslici“. Angličtina má také pro starší neprovdanou ženu (česky bychom řekli „starou pannu“) označení „spinster“ – „přadlena“ (to spin – příst).

Jak uvádí v jednom ze svých instruktážních materiálů britská společnost Dryad Handicrafts (1960), dnešní doba přináší návrat starých řemesel v podobě rukodělných zájmových činností, vzdělávacích programů ve školách apod. Ačkoliv toto tvrzení pochází z doby před 60 lety, domnívám se, že je stále aktuální. S ručním předením pomocí vřeten a kolovratů se dnes již setkáváme především ve skanzenech a muzeích nebo jako se zájmovou činností. Předení jako koníček je pak rozšířeno zejména v oblastech intenzivnějšího chovu ovcí, např. v Austrálii a na Novém Zélandu, kde také sídlí jeden z největších výrobců moderních kolovratů, firma Ashford.

3.2 Materiál

Předení odedávna úzce souvisí se zemědělstvím (Buel, 1903). Materiálem k výrobě příze mohou být vlákna rostlinného (len, konopí, kopřiva, bavlna) nebo živočišného (ovce, koza, lama, angorský králík, bourec morušový apod.) původu. Příprava rostlin k předení je v domácích podmínkách neúměrně náročná, proto moderní přadleny většinou upřednostňují vlákno živočišné. V podstatě lze spřádat jakákoliv vlákna s dostatečně dlouhým vlasem, která při zkroucení drží pohromadě. Může to být i srst některých plemen psů (sama mám zkušenost s australským ovčákem a leonbergem, přičemž vlastnosti výsledné příze se výrazně liší i mezi těmito plemeny) nebo dlouhosrstých koček. K běžněji využívaným živočišným materiálům patří např. kašmířská koza, z níž se vyrábí kašmír, mohérová koza (mohér), lama alpaka. Angorský králík je známý pro svou velice jemnou a hřejivou vlnu a dříve u nás býval často chován jak pro vlnu, tak pro maso. V dnešní době již chovatelů angorských králíků ubylo. V České republice převažuje chov tradiční bílé angory, vyskytují se však i různé barevné varianty, např. černá, hnědá, žlutá. Nejčastěji spřádaným a zároveň nejsnáze dostupným materiálem ale nadále zůstává ovčí vlna. Proto se i projekt v praktické části této práce bude zabývat právě ovci a jejich vlnou.

Rodinová (2019) uvádí, že ovčí vlna patří mezi vůbec nejstarší přadné materiály. Různá plemena ovcí mají vlnu různé kvality a každý typ je vhodný na tvorbu jiných výrobků. Ta plemena, která mají materiál vhodný na výrobu textilu, se pak označují jako vlnářská. Jsou to např. ovce shetlandské, leicesterské, romney nebo asi nejznámější merino, typickými českými

plemeny jsou pak šumavská ovce a valaška. Ovčí rouno je složeno z podsady, pesíku a mrtvého vlasu, přičemž jejich proporce v rounu bývá různá a určuje kvalitu vlny. Ovce se stříhají jednou až dvakrát ročně a rouno z jedné ovce váží obvykle kolem 3 až 5 kg, hmotnost beraního rouna může dosáhnout až k 12 kg (obr. 1). Zdravá vlna má být mastná a pružná. Na celkovou kvalitu materiálu má vliv také řada dalších faktorů, jako jsou věk a zdravotní kondice zvířete, pastva, výživa nebo počasí. Po střížení se vlna rozděluje podle čistoty a délky. Nejjemnější je vhodná na výrobu oděvů, dlouhé pevné vlasy se hodí na tkací osnovu, z hrubé vlny se vyrábějí papuce nebo koberce (Rodinová, 2019).

Obr. 1 Část ovčího rouna

3.3 Příprava vlny před předením

Před samotným zpracováváním je třeba vlnu zbavit nečistot a upravit pomocí praní, rozvolnění a česání. Způsobů praní i česání je několik a liší se v jednotlivých oblastech. Někteří upřednostňují praní vlny ve studené vodě, jiní ji perou ve vodě teplé nebo vlažné. Stejně tak se liší názory v případě použití odmašťovacích pracích prostředků. Ovčí vlna totiž obsahuje lanolin, ovčí tuk, díky němuž si zachovává mastný charakter. Ten je někdy žádoucí – v pracím prostředku se potom pere až hotová příze. Pokud ale chceme vlnu barvit, musí se lanolinu zbavit ještě před barvením.

Nejčastěji se vlna pere tak, aby byla část mastnoty zachována, tedy bez použití pracích prostředků. Výhodou je, že vlna obsahuje tzv. potaš, která sama o sobě působí jako prací prostředek a vlnu je tak možné prát „ve vlastní špině“ (Skřivánková et al., 2015). Surovou vlnu namočíme do měkké vody o teplotě zhruba 40 °C, občas promneme a po asi 10 minutách vytáhneme (obr. 2 a 3). Pokud je stále příliš špinavá, postup zopakujeme (Rodinová, 2019).

Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že ovčí vlna v průběhu praní skutečně „pustí“ poměrně velké množství lanolinu a dokáže promastit vysušenou kůži na ruku. Kvůli obsahu tuku je důležité dbát na to, aby vlna během praní a následného sušení neprocházela prudkými změnami teplot. Mastnota by se srazila a vytvořila by na povrchu vlny těžko odstranitelné nevzhledné kusy tuku. Vlna by se neměla ani sušit na přímém slunci. Ideální je skládací sušák na prádlo, na kterém je položená záclona (obr. 4 a 5) – vypraná mokrá vlna nepropadne na zem a zároveň se k ní dostane vzduch ze všech stran (Rodinová, 2019).

Obr. 2 a 3 Praní vlny

Obr. 4 a 5 Sušení vlny

Rozvolňováním se rozumí ruční cupování vlny na menší kousky (obr. 6). Vlna se rozvolněním načechrá a pokud obsahovala drobnější částičky podestýlky, krmiva nebo jiných nečistot, je vhodné je z ní vytahat. Rodinová (2019) uvádí jako další způsob rozvolňování vlny šlehání prutem, kdy je vlna rozložená na plachtě. Šlehání prutem z vlny uvolňuje prach a nečistoty.

Česáním se vlákna vlny srovnají a lépe se vytahují; vzniká tím rovnoměrnější příze. Cílem česání je vlákna urovnat a vytvořit z nich pramen (Skřivánková et al., 2015). Existuje

opět několik způsobů, jak vlnu česat. Na vlnu s delším vlasem se hodí klasický hřeben (obr. 7), nejčastěji se ale využívají speciální česací kartáče, tzv. krample (Rodinová, 2019). Krample se podobají kartáčům na psy a kočky, jen mají mnohem větší plochu. Kartáče jsou dva, každý se drží v jedné ruce a protisměrným pohybem se češe vlna mezi nimi (obr. 8). Výsledný česanec se obvykle sroluje a uskladní na místo, kde již nedojde k jeho poničení, případně se ihned spřede. Novějším vynálezem je pak bubnová česačka, která funguje na stejném principu jako krample – netrou o sebe dva kartáče, ale válce. Česačka se pohání otáčením kliky.

Obr. 6 Ruční rozvolňování vlny

Obr. 7 Česání hřebenem

Obr. 8 Česání kramplemi

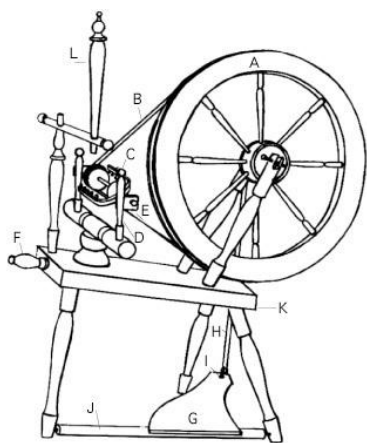
3.4 Kolovrat

Už v materiálech společnosti Dryad Handicrafts z roku 1960 se píše, že kolovrat sice má oproti vřetenu své výhody, ale ve srovnání s ním je velký, tudíž neskladný, a především má znatelně vyšší pořizovací cenu. To platí dodnes. Na historické kolovraty je u nás možné natrefit v nejrůznějších bazarech, rozprodávaných pozůstatostech apod., ovšem málokterý z těchto kolovratů je ihned plně funkční. Takovéto kolovraty lze pořídit za cenu kolem několika málo tisíc korun, je ale třeba počítat s nutností menších či větších oprav. Prakticky každý kolovrátek je trochu jiný, náhradní díly k historickým kolovratům se tedy dělají „na míru“ konkrétnímu kusu. Moderní kolovraty a moderní repliky starých kolovratů jsou na trhu dostupné za ceny v řádu desítek tisíc korun (obr. 9). Kvůli nižší ceně i typičtějšímu „pohádkovému“ vzhledu se dále budu zabývat pouze historickými kolovraty.

Obr. 9 Moderní a historický kolovrat

Existují dva základní typy starých kolovratů. Ležatý (horizontální) kolovrat má vřeteno s cívkou, na niž se namotává příze, umístěno vedle kola. Tento typ vychází ze staršího kolovratu původně z Indie, který se poháněl ručně klikou. U nás tak častý není, ale déle se udržel např. na Slovensku, v Polsku a západní Evropě. Výhodou ležatého kolovratu je jeho velké kolo, které předení urychluje (obr. 10). Oproti ležatému kolovratu má stojatý kolovrat cívku umístěnou nad kolem (obr. 11). Je to nejběžnější typ kolovratů u nás. Kolo má menší rozměr a celý kolovrátek je tak lépe přenosný a relativně skladný (Rodinová, 2019).

Obr. 10 Ležatý kolovrat
(obrázek převzat z www.wikipedia.org)

Obr. 11 Stojatý kolovrat

Kolovraty jsou různé, všechny ale mají stejné základní části, bez nichž by nebylo možno příst. Základem je kolo, které se pohání pedálem (šlapačkou). Vodicí šňůrou je kolo připojeno k vřetenu s cívkou, na kterou se pak zkroucená příze sama navíjí. Vřeteno je opatřeno tzv. křídlem, kterým příze prochází (obr. 12). Křídlo může být dřevěné (určené na vlnu a jiné živočišné materiály) nebo kovové (původně určené na len, ale lze na něm úspěšně příst cokoliv). Napnutí nebo povelování vodicí šňůry se řeší šroubem, který upravuje vzdálenost vřetena od kola. Vodicí šňůra může být na jednotlivých kolovratech upevněna různým způsobem, záleží na konkrétním typu (Rodinová, 2019).

Obr. 12 Detail křídla s cívkou

Nejprve si připravíme provázek nebo kousek hotové příze a přivážeme ho pevně k cívce, aby neprokluzoval. Provázek dále vedeme přes háček nebo otvor v křídle do otvoru vřetene. Na tento provázek se snadno uchytí začátek nově předené příze. Vlněný česanec se zpravidla drží v pravé ruce a vlákna z něj do kolovratu podává ruka levá (obr. 13). Obvykle se přede tak, že se kolo roztáčí ve směru hodinových ručiček (Rodinová, 2019). Takto vzniká tzv. jednonitka. Aby se jednoduchá příze nekroutila, spojují se dvě jednonitky a nechávají se zkroutit v tzv. dvounitku (obr. 14). To se děje procesem skaní. Skaní probíhá na stejném principu jako předení, pouze se kolo roztáčí v opačném směru.

Zpočátku je obtížné zkoordinovat všechny pohyby, naučit se šlapat správnou rychlostí, aby se příze nenavíjela příliš rychle, ale aby se nezastavovalo kolo. Problém bývá rovněž v nastavení vodící šňůry, aby byla napnutá „tak akorát“ na spřádaný materiál – málo zkroucená i překroucená příze mají tendenci se trhat. Také odhad množství vláken tahanych z česance se nezíská jinak než praxí.

Koordinace pohybů při předení na kolovratu je pro děti předškolního věku příliš náročná, navíc mnohé historické kolovraty jsou křehké a nesnesou nešetrné zacházení. Mám osobní zkušenost, že i malá skupinka dětí, která si chce vyzkoušet roztočení kola šlapáním, dokáže nechtěně zlomit tyčku spojující pedál s kolem. Z toho důvodu se i v projektu navrženém v praktické části práce budeme držet pouze ukázek předení na skutečném kolovrátku. Děti samy si vyzkoušejí starší způsob předení vlny, předení pomocí vřetena.

Obr. 13 Ruce při předení

Obr. 14 Srovnání jednonitky a dvounitky

3.5 Vřeteno

Ruční vřeteno (vřetánko, obr. 15) představuje nejstarší a nejjednodušší způsob výroby příze. Vřeteno je nejčastěji svislé a otáčí se mezi prsty, nechává se volně rotovat nebo se roztáčí opřené o zem. Samotnému roztáčení se někdy říká „vrtění“, odtud také pochází název „vřeteno“. Některá vřetena jsou ještě zatížena malým přeslenem, aby si po roztočení déle zachovala pohyb – taková se nazývají „volně visící vřetena s přeslenem“ (Rodinová, 2019).

Horní konec volně visícího vřetene s přeslenem je opatřen háčkem, na nějž se upevní vlna přímo z česance (obr. 16). Zbylá část česance se přehodí přes zápěstí, aby nepřekážela při předení, popř. se umístí na přeslici. Vřeteno roztočíme ve směru hodinových ručiček (obr. 17). Jakmile se vlákna zkroutí v pevnou přízi, povytáhneme z česance další, vřeteno pustíme a necháme zákrut pokračovat po vláknech nahoru (Rodinová, 2019). Vřeteno teď visí na stáčené přízi. Když se vřeteno zastaví nebo se začne samovolně otáčet v opačném směru, roztočíme jej znovu ve směru hodinových ručiček a pokračujeme v předení. Má-li příze dostatečnou délku, omotáme ji kolem dřívku vřetene, konec provlékneme háčkem v horní části a postupujeme stále stejně (obr. 18). Hotovou jednonitku můžeme opět seskat ve dvounitku, přičemž otáčíme vřetenem v opačném směru než při předení.

Obr. 15 Vřeteno

Obr. 16

Obr. 17

Obr. 18

4 Praktická část – projekt „Od ovečky ke klubíčku“

Cílem praktické části bakalářské práce je navrhnout komplexní projekt zahrnující tvořivě technické činnosti, během kterých si děti v mateřské škole osvojí znalosti o chovu domácích zvířat využívaných k produkci vlny a také o možnostech zpracování ovčí vlny od stříže až po klubko příže. Samy si vyzkoušejí, jakým způsobem se surová vlna na zpracování připraví, pomocí vřetena se naučí techniku předení a skaní. Dětem se tím přiblíží předení jako jedno ze zaniklých řemesel, a to přiměřeně jejich věku, s ohledem na vývojová specifika a v souladu s RVP PV. Využijeme k tomu co nejvíce smyslů a nejrůznějších mezipředmětových vztahů.

4.1 Základní informace

- Název projektu:** Od ovečky ke klubíčku
- Věk dětí:** 3–7 let (věkově heterogenní třída MŠ)
- Časová náročnost:** podle potřeby (domluvy s lokálními farmáři, spolky apod.), v ideálním případě nejméně týden
- Tematický celek:** lidové tradice a řemesla,
domácí zvířata
- Bezpečnost a hygiena:** Děti musí být v předstihu poučeny, jak se mají chovat během návštěvy farmy, jak přistupovat ke zvířatům, dodržovat hygienu při případném kontaktu se zvířaty (farma od farmy se může lišit – důležitá je domluva s majitelem). Poučení je nutné i před manipulací s ovčím rounem a v jejím průběhu – po manipulaci s vlnou si vždy důkladně umýváme ruce, při práci si neolizujeme prsty, nic nekonzumujeme (vlnu totiž zbavujeme nečistot a prachu, které mohou ulpět i na našich rukou). Je nezbytné vědět o případných alergiích dětí – kontaktu s vlnou se musí vyhnout děti trpící např. precitlivělostí na lanolin; děti s alergií na seno by se neměly účastnit návštěvy farmy a s vlnou mohou manipulovat až po jejím vyprání a vyčištění od zbytků sena, popř. pracují pouze s kupovanými stoprocentně čistými česanci určenými k plstění. K předení používáme zásadně

vřeteno s tupým koncem, s vřeteny i ostatními pomůckami se sedí na židlích a pracuje pod dohledem učitelky.

Personální zajištění: učitelka, lokální farmář nebo chovatel ovcí (nutná předchozí domluva organizačních záležitostí a zajištění části ovčího rouna), přadlena pro ukázky kolovratu apod. (je vhodné se obrátit na skanzeny, muzea, Svaz chovatelů ovcí a koz ČR, skupiny o předení na sociálních sítích atd., v úplně nejhorším případě lze ukázky předení na kolovratu přehrát i z videonahrávek z internetu)

Materiální zajištění:

K úvodní části: vytištěné obrázky ovce, mohérové nebo kašmírové kozy, angorského králíka; kus vlněného česance v přírodní barvě (ve výtvarných potřebách se prodávají česance na plstění), klubko vlněné příze v přírodní barvě, pletený vlněný svetr/šála/čepice..., noty a text písničky Běžela ovečka, text pohádky O třech přadlenách, vytištěný obrázek skutečného kolovratu

K návštěvě farmy: ze strany učitelky není třeba nic speciálního – po domluvě s farmářem nanejvýš pytel k uschování ovčího rouna; na děti mohou být kladeny nároky týkající se oblečení a obuvi, např. holínky

K práci s vlnou: 1 až 2 lavory s vodou, místo na sušení vypraného rouna (nejlépe rozkládací sušák na prádlo a stará záclona), nádoba na nečistoty a odpad, obyčejné hřebeny, krample nebo drátěné kartáče pro domácí zvířata, 2 až 3 volně visící vřetena s přeslenem (lze zakoupit, vypůjčit, vyrobit svépomocí nebo nechat vyrobit u tesaře, truhláře apod.)

Zvláštní nároky na přípravu: Aby mohla učitelka v průběhu praktické části projektu dětem efektivně radit a pomáhat, musí sama předení na vřetánku ovládat. Nejedná se o nic složitého, nicméně určitý cvik je zapotřebí. V předstihu lze obstarat vřeteno, zakoupit česanec, zhlédnout některé z mnoha instruktážních videí z internetu (např. <https://www.youtube.com/watch?v=7R0Lb1qA7kE>) a činnost si dopředu vyzkoušet.

Vzdělávací oblasti RVP PV:

- Dítě a jeho tělo (zdokonalování jemné motoriky, smyslové vnímání – hmat i sluch, podpora hygienických návyků)
- Dítě a jeho psychika
 - Jazyk a řeč (vnímání a naslouchání, osvojení nových pojmů, rozvoj vyjadřování – pojmenovat vlastnosti vlny apod.)
 - Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace (smyslové vnímání, cvičení pozornosti, trpělivosti, zvědavosti)
 - Sebepojetí, city, vůle (rozvoj estetického cítění, prožívání)
- Dítě a ten druhý (komunikace s ostatními dětmi, ale i se známými či cizími dospělými)
- Dítě a společnost (seznámení s historií, tradicí, řemeslem; schopnost vážit si práce druhých, spolupracovat)
- Dítě a svět (chov domácích zvířat, životní prostředí)

Organizační formy a metody výuky: popis, vysvětlování, rozhovor (úvodní část)
exkurze (návštěva farmy, chovu ovcí)
předvádění, napodobování, manipulování (vlastní práce s vlnou)

Klíčové kompetence podle RVP PV:

- k učení: získávání nových poznatků ze světa lidí, kultury, techniky i přírody, zkoumání, soustředění, postup podle pokynů
- k řešení problémů: napodobování, experimentování (s rychlostí otáčení vřetánka, s šířkou vlákna, snaha najít optimální rychlost otáčení, aby se příze netrhala, metoda pokusu a omylu), zapojení fantazie
- komunikativní: rozvíjení řeči, porozumění i vyjadřování, komunikace s dětmi i se známým a neznámým dospělým
- sociální a personální: spolupráce s ostatními, pomoc starších dětí mladším dětem, ohleduplnost
- činnostní a občanské: projevování smyslu pro odpovědnost, schopnost ocenit vlastní práci i práci druhých

Edukační cíle:

- kognitivní (znalostní): znát základy zpracování ovčí vlny, chápat vztah mezi chovem ovcí a využitím jejich vlny
- psychomotorický (dovednostní): zacházet s vřetánkem, umět využívat jemnou motoriku k manipulaci s vlákny ovčí vlny
- afektivní (postojové): respektovat práci a úsilí druhých, mít povědomí o starých řemeslech, o chovu ovcí
- sociální (komunikativní): komunikovat s ostatními, starší děti se učí pomáhat mladším

Očekávané výstupy: Dítě se naučí zacházet s novým náčiním, soustředit svou pozornost, vhodně zacházet s předměty a uvědomovat si jejich hodnotu, mít povědomí o tradičním řemesle a o využití domácích zvířat.

4.2 Realizace

Pro větší přehlednost je projekt rozdělen do několika dílčích částí. Jedná se o úvodní část, jež sestává zejména z motivačních aktivit spojených s tématem chovu ovcí nebo předení. Jsou sem zařazeny jak činnosti, kterých je možno využívat průběžně a opakovat je v rámci celého projektu (např. pohybovou hru na ovečky můžeme s dětmi hrát během ranního cvičení po celou dobu trvání projektu), tak jednorázové ukázky a základní seznámení s danou problematikou. Druhá část vyžaduje spolupráci s farmářem, chovatelem ovcí z okolí, případně se zoologickou zahradou nebo zookoutkem, kde jsou ovce. Tato část může být samozřejmě pojata velmi odlišně podle majitele ovcí, jehož chov navštívíme. Třetí a nejdůležitější část projektu se týká vlastní práce s vlnou a zahrnuje přípravu ovčího rouna na zpracování, ukázku kolovratu (tedy další externí spolupráci, např. s muzeem, skanzenem, Svazem chovatelů ovcí a koz, amatérskými „hobby“ přadlenami) a vlastní zpracování vlny pomocí vřetene. V ideálním případě, pokud si pro projekt vyhradíme dostatek času a pokud je skupina dětí ve třídě prací zaujatá, je výsledkem alespoň malé klubíčko vlastní vlněné příze. Získáme-li dostatečné množství příze na nějaký menší pletený nebo háčkovaný výrobek, lze do konce projektu zapojit také rodiny dětí, zjistit, která babička (maminka, prababička...) ovládá ruční práce a nechat ji uháčkovat dekoraci na stůl, uplést obleček pro panenku apod. Jelikož každá mateřská škola je jiná, disponuje jinými prostředky a možnostmi, snažím se zároveň ponechat dostatečnou volnost k tomu, aby se projekt dal v případě potřeby dynamicky upravovat.

4.2.1 Úvodní část

Pohybová hra na ovečky

Pravidla hry: Jedno dítě představuje vlka. Ostatní děti jsou ovečky a stojí naproti vlkovi na druhém konci místnosti. Učitelka říká: „Ovečky, ovečky, pojd'te domů!“ Ovečky odpovídají: „Nepůjdeme!“ Učitelka se ptá: „Pro koho?“ Ovečky odpovídají: „Pro vlka!“ Učitelka se ptá: „Kde je vlk?“ Ovečky odpovídají: „Za rohem!“ Učitelka se ptá: „Co tam dělá?“ Ovečky odpovídají: „Číhá na nás!“ Na pokyn učitelky: „Ovečky, ovečky, nebojte se!“ se ovečky rozběhnou a snaží se schovat na předem určené místo (do ovčína). Ve stejnou chvíli vyrazí i vlk a snaží se pochyťat co nejvíce oveček. Do ovčína za ovečkami vlk nesmí. V ideálním případě se v roli vlka postupně vystřídají všechny děti.

Jestliže je projekt naplánován např. na dobu jednoho týdne, lze hru na ovečky v tomto období zařadit častěji – do ranního cvičení, odpoledních her apod. Děti si zároveň lépe zapamatují pravidla hry, připomenou si, že se v rámci tematického celku zabývají ovečkami, hra může mít rovněž motivační charakter nebo sloužit jako rozptýlení při zdlouhavé práci s vlnou.

Následující aktivity uvádím v takovém pořadí, v jakém dle mého názoru nejlépe navazují, nicméně pořadí činností lze v případě potřeby modifikovat podle aktuální situace.

Písnička Běžela ovečka

Text písničky: Běžela ovečka

hore do kopečka
a za ní beránek
žalovat na zámek.
Nežaluj, beránku,
na svoji galánku,
ona ti uvije
věnec z rozmarýnku.

Písničku nejdřív učitelka sama zazpívá, popř. zazpívá a zahraje, až potom se ji naučí děti. Následuje rozhovor s dětmi – měly by vědět, o čem písnička byla, jak se nazývá samec ovce. Přírozeně se nabízí rovněž naučit děti pojmenování mláděte ovce, případně zopakovat také názvy samic, samců a mláďat jiných domácích zvířat.

Také písničku je možné opakovat v průběhu celého projektu. Písničkou lze proložit pasivnější práci, děti mohou zpívat během přípravy vlny, při samotném předení, ale i na farmě (zazpívat ovečkám).

Úvod k předení

Nejdříve děti dostanou za úkol vymyslet, k čemu jsou ovce užitečné a proč je lidé chovají. Jako inspirace může sloužit vytištěný obrázek ovce umístěný na viditelném místě (např. magnetické tabuli, na zemi uprostřed půlkruhu sedících dětí apod.). Když se děti doberou toho, že mimo jiné jsou ovce chovány kvůli vlně, vytáhne učitelka vlněný česanec přírodní barvy. Přírodní barvu si děti lépe spojí s obrázkem ovce. Česanec může být i trochu „zmuchlaný“ nebo částečně zplstěný. Zatímco česanec koluje mezi dětmi (mohou si jej ohmatat, případně očichat), učitelka vysvětluje, jak se taková vlna z ovce dostane, popisuje, že ovčí vlna se – stejně jako lidské vlasy – stříhá. Jakmile si děti prohlédnou česanec, nastane čas na klubko přírodně barevné příze. Také je to ovčí vlna, ale už upravená, spředená. Děti by měly zjistit, že v dnešní době přízi vyrábějí stroje, ale v minulosti tomu bylo jinak. Ještě není třeba kolovrat jmenovat, k tomu se přistoupí až během následující pohádky. Nakonec ještě učitelka ukáže dětem pletený svetr, šálu nebo čepici – zkrátka cokoli vlněného vytvořeného z příze (obr. 19). V této fázi lze od dětí předběžně vyzvědět, zda někdo z rodinných příslušníků ovládá pletení či háčkování. K obrázku ovce je možné přidat ještě obrázky dlouhosrsté kozy (kašmírové nebo mohérové) a angorského králíka jako další příklady zvířat chovaných kvůli vlně.

Obr. 19 Česanec, příze, šála

Pohádka o třech přadlenách

Děti si mohou lehnout nebo se jakkoliv pohodlně usadit, aby si co nejlépe užily poslech pohádky. Zároveň jsou upozorněny, že se v pohádce dozví něco o tom, jak a čím se příze vyráběla dřív. Měly by si tuto informaci zapamatovat a po skončení pohádky být schopny ji reprodukovat. Tím se procvičí soustředění a snadno se tak zjistí, které děti dokážou pozorně poslouchat. Po dočtení pohádky učitelka ukáže dětem také obrázek kolovratu (přidá ho k obrázkům zvířat chovaných na vlnu) a upozorní na nově zjištěné skutečnosti o předení z pohádky O třech přadlenách – příze se dá vyrábět také z rostlinného materiálu, v tomto případě je to len, důležité je také to, že jedna z pohádkových přadlen vlákno „lízala“, což se s živočišným materiálem nedělá (rostlinná vlákna bývají suchá a v průběhu předení se musí zvlhčovat). Pohádka O třech přadlenách bývá součástí mnohých knih s klasickými pohádkami, online je k nalezení např. zde: <https://www.promaminky.cz/pohadky/ke-cteni-30/o-trech-pradlenach-2953>

Některé děti si určitě vzpomenou na další pohádky, jejichž součástí je kolovrat. V případě, že si na ně nemohou vzpomenout, zkusí učitelka napovědět stručným vyprávěním děje – např. „dívka musí příst vlákna z kopřiv, vytvořit látku a z té ušít košile, nesmí u toho promluvit, aby tak zachránila svých sedm zakletých bratrů...“ (jedná se o pohádku Sedmero krkavců). Další pohádkou může být Dupynozka (Rumplcimprcampr a jiné varianty stejné pohádky). Nejen děti, ale i mnozí dospělí mají s kolovratem spojenou také pohádku Šípková Růženka. Některé verze této pohádky totiž prezentují kolovrat jako nějakou nebezpečnou věc, o kterou se člověk může píchnout. Skutečně tomu tak není. Některé typy ručních vřeten mívaly špičatá zakončení (ty se pak otáčely jako „káča“), domnívám se tedy, že tato nepřesná informace pochází odtud. Osobně nejraději dětem předčítám tu verzi Šípkové Růženky, v níž se Růženka píchně o trn šípkové růže.

Slova související s předením

Je vhodné zopakovat a upevnit slova související s projektem, nejlépe formou „vytleskávání“, při kterém si děti zároveň procvičí dělení slov na slabiky, starší děti mohou také určovat počáteční a koncové hlásky nebo slabiky počítat. Kde je to možné, vymýšlejí děti ke slovům zdvojnásobky. Příklady slov: kolovrat, kolovrátek, předení, přadlena, přadlenka, klubko, klubíčko, příze, vlna, ovce, ovečka, beran, beránek, jehně, jehňátko, ...

Seznámení s projektem

Po úvodních činnostech, kdy už mají děti základní povědomí o tom, co je vlna, z jakého zvířete pochází a že se z ní dělá příze, která se dá využít k výrobě oblečení, jsou děti stručně seznámeny s tím, co je v průběhu následujících dní čeká. Učitelka děti připraví na to, že navštíví farmu (místního chovatele, zookoutek apod.), setkají se s živými ovci a odnesou si odtamtud trochu vlny ke zpracování. Dále společně vlnu vyperou, usuší a připraví na předení. Uvidí skutečný kolovrat a práci na něm (podle konkrétní společnosti nebo jednotlivce, u nichž bude ukázka předení objednána, se uskuteční buď ve škole, nebo mimo školu – např. ve skanzenu, škole řemesel, muzeu...). Následně budou děti s pomocí učitelky příst vlastnoručně připravenou vlnu na vřetenech, tak, jak se to dělalo ještě dávno před vynálezem kolovratu. Kolik příze asi upředou...?

4.2.2 Návštěva farmy

Návštěva farmy je druhou, velmi důležitou částí celého projektu. Jelikož se může pojetí exkurze značně lišit, majitelé farem a chovatele ovcí mohou být zvyklí své chovy ukazovat různým způsobem a odlišně o nich mluvit, uvádím zde, jaké informace bych se snažila dětem předat já a co si myslím, že je pro ně podstatné nebo zajímavé. Jinak samozřejmě záleží především na individuální domluvě učitelky s farmářem či majitelem chovatelského zařízení.

Základem je prohlédnout si ovce – zaměřit se na to, jak vypadají a jak se chovají (obr. 20). Majitel o nich může povyprávět, děti zaujmou informace, jestli mají jednotlivé ovce nějaká jména, specifické vlastnosti a povahy. Lze zmínit také to, že ovce jsou stádová zvířata a zpravidla nejsou chována jednotlivě. Je-li stádečko menší, mohou děti zkusit ovce ve stádě spočítat. Dále by se měly děti seznámit s tím, kde ovce bydlí, jaký mají výběh, co všechno je pro jejich chov nezbytné. Chovatel jistě sdělí, jak se má správně o ovce pečovat, čím se tato zvířata živí, jak často se jim musejí ošetřovat paznehty, jakou veterinární péči potřebují a především jak často a jakým způsobem se ovce stříhají. Přidanou hodnotou zcela určitě je, pokud je některá z ovcí ochočená natolik, že se nechá od dětí pohladit. Vůně sena, podestýlky a pach ovcí v kombinaci se zrakovým, popř. hmatovým vjemem zanechá v dětech mnohem intenzivnější prožitek, než by zanechalo pouhé pasivní prohlížení obrázků a pomůcek ve třídě.

Na poskytnutí (popř. prodeji) části ovčího rouna musí být učitelka s chovatelem dopředu domluvená. Mělo by se jednat pokud možno o co nejčistší kus, aby byla následná

práce s vlnou relativně rychlá, bezpečná a co nejméně namáhavá. Surovou vlnu lze bez problémů transportovat a na kratší dobu uskladnit v pytli. Její zpracování je předmětem další části projektu.

Obr. 20 Návštěva ovčí farmy

4.2.3 Práce s vlnou

Třetí částí projektu je vlastní práce s vlnou a zahrnuje praní a sušení ovčího rouna, jeho ruční rozvolňování, česání, předení a skaní pomocí volně visícího vřetene. V podstatě kamkoliv do tohoto několikadenního procesu může být zařazena ukázka předení na kolovratu. Osobně upřednostňuji zařazení kolovratu hned na začátek, nicméně při externí spolupráci s muzeem, skanzenem, Svazem chovatelů ovcí a koz, „hobby“ přadlenami apod. není příliš realistické, že by se obě strany – škola i přadlena – ihned shodly na vybraném termínu. Nemusí být tedy na škodu ani zhlédnutí kolovratu až ke konci vlastní dětské práce, případně v jejím průběhu, kdy už děti vědí, co konkrétně předení obnáší a starší děti jsou schopny si uvědomit, jak podstatně je práce na kolovratu rychlejší než předení s vřetenem.

Kolovrat

Ukázku předení na kolovratu a doprovodný komentář ponechejme na přadleně nebo společnosti, která danou činnost předvede. Pro představu uvádím, jakým způsobem takovou ukázku pro děti vedu já (obr. 21). Děti nechám usadit na koberci do půlkruhu kolem mě a kolovratu, ptám se, zda vědí, jak se „ta věc“ jmenuje a k čemu slouží. Značná část představení kolovratu se překrývá s úvodní částí projektu – bavíme se s dětmi např. o pohádkách, v nichž

se téma předení objevuje, ukazují jim obrázky zvířat chovaných na vlnu, nechávám kolovat kousek surové vlny, česanec, přízi a hotový výrobek. Předvádím česání vlny na česacích kartáčích – kramplich. Zmiňuji, že přízi je možné vyrobit prakticky z každého dlouhosrstého zvířete, ačkoliv se zrovna takové zvíře nepovažuje za užitkové a „vlna“ se z jeho srsti běžně nevyrábí. Posílám mezi děti (a učitelky) klubko spředené ze psí srsti a klubko ze srsti kočičí, nechávám je hádat, které zvíře jsem asi vyčesala a upředla. Děti mají obrovskou fantazii a zpravidla psa i kočku odhalí dříve než učitelka. Také je nechávám pojmenovat vlastnosti různých přízí – která je měkká, tvrdá, jemná, drsná, bílá, hnědá, černá... Dále se ptám dětí, čemu ještě se říká předení; o kterém zvířeti se říká, že přede. Ty děti, které mají doma kočku a zvuk kočičího předení si dokážou vybavit, potom mají za úkol během ukázky předení na kolovratu oba zvuky porovnávat. Následuje vlastní ukázka, kdy roztočím kolovrat a začnu příst. Děti si jedno po druhém volám přímo k sobě, aby si vše mohly prohlédnout z blízka, případně jim dovolím sáhnout si na zkrucující se přízi.

Obr. 21 Ukázka předení na kolovratu

Praní a sušení ovčího rouna

Vlnu donesenou z farmy je nutné nejdříve vyprat. Podle množství vlny si připravíme jeden nebo dva lavory s vodou zhruba o tělesné teplotě. Rouno rozdělíme na menší části, ponoříme a necháme nasáknout vodou. Rouno se musí průběžně mnout, což nejprve dětem ukážeme a následně je necháme – nejlépe po menších skupinkách – dělat totéž. Je důležité dbát na to, aby se při praní vystřídal všechny děti a dodržovaly důkladnou hygienu. Skupina dětí, která zrovna doprala, si ihned odchází umýt ruce. Děti, které právě nepracují s vlnou, mají buď zadanou jinou práci, nebo si spontánně hrají.

Jedna várka vlny by měla být namočená ve vodě asi deset minut. Poté kusy rouna vytáhneme, vyždímáme z nich přebytečnou vodu a nejlépe rovnou pokládáme na připravený rozložený sušák na prádlo s nataženou záclonou. Sušák by měl být postaven na vhodném místě, je totiž možné, že z vlny bude zpočátku odkapávat voda – nejlepší je např. prostornější sprchový kout, vyhrazená část umývárny se snadno udržovatelnou dlažbou, případně školní zahrada (tady ale pozor na příliš silný vítr, který by mohl vlnu odváť, nebo na přímé sluneční záření). Děti potom chodí vlnu průběžně kontrolovat, jestli dobře schne, mohou ji obracet a rozprostírat, aby se k jednotlivým kusům lépe dostal vzduch, suché části vlny již mohou sbírat a nosit na předem určené místo (lavor bez vody, koš, papírová taška...). Během praní a sušení se dá také dobře rozvíjet jmenování vlastností vlny – vlna je špinavá, čistá, mokrá, suchá. Rouno usychá relativně pomalu a pozvolna, k dalším krokům přípravy vlny se tedy přistupuje nejdříve následující den.

Rozvolňování a česání

Ruční rozvolňování vlny představuje jakési její „trhání“ na menší kousky a roztahování vláken od sebe, během něhož se zároveň pomocí prstů vytahují zbytky sena a podestýlky, které mohly v rounu zůstat. Jedná se o ideální činnost k procvičení jemné motoriky. Jelikož tato práce není nikterak složitá, mohou ji provádět všechny děti najednou. Sedí u stolů, každé dítě dostane kousek vypraného a suchého ovčího rouna, které rozvolňují a zbavují případných nečistot. Také zde platí zásada dodržování hygieny. Rozvolněná vlna se opět pokládá na předem určené místo, pokud možno lehce a opatrně, aby se již nezaplstila.

Záleží na uvážení učitelky, na únavě dětí a rychlosti jejich předchozí práce, jestli se k česání přistoupí hned po rozvolňování, nebo až následující den. V podmínkách mateřské školy k česání vlny postačí staré hřebeny. Děti mohou pracovat opět postupně ve skupinách (počet dětí ve skupině lze přizpůsobit počtu hřebenů, které máme k dispozici). V případě česání vlny na kramplích nebo bubnové česačce se obvykle hotový česanec sroluje do ruličky. V našem projektu češeme vlákna obyčejným hřebenem, proto výsledkem není klasický rolovaný česanec, ale malé učesané kousky vlny. Ty stačí opatrně ukládat do krabice nebo suchého lavoru, který jsme již použili dříve při praní rouna. Tato vlna je připravená k předení.

Předení na vřetenech a skaní

Při předení (obr. 22) pracujeme s dětmi po dvojicích nebo trojicích. Záleží samozřejmě na tom, kolik vřetánek máme k dispozici, ale více předoucích dětí najednou nedoporučuji.

Práce s vřetenem je zejména zpočátku poměrně náročná, učitelka tedy musí dětem průběžně radit, vysvětlovat techniku a pomáhat, což by bylo při větším počtu dětí obtížně zvládnutelné. Po prvních pokusech a s lehkou nápovědou jsou ale děti schopny si otáčení vřetene a vytahování vlny osvojit. Nejdůležitější je dohlédnout na to, aby děti roztáčely vřetánko stále stejným směrem a příze se jím tak neroztrhla. U vřeten by se měly vystřídat všechny děti. Mám takovou zkušenost, že některým dětem stačí si předení vyzkoušet, zatímco jiným tato činnost natolik učaruje, že ji později samy vyžadují i během času na spontánní hry. V případě, že máme na projekt dostatek času a děti předení velmi baví, je vhodné vyrobit příze co největší množství, aby se dala později zužitkovat. Pokud se nedostává času a ve třídě převažují děti, které u vřetene dlouho nevydrží (např. malé děti), stačí jednoduše vyrobit pár metrů příze, i ta se dá využít.

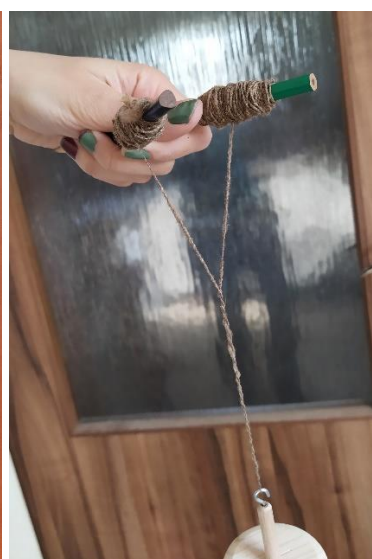
Hotovou jednonitkovou přízi potřebujeme před skaním rozdělit na dvě cívky, přičemž na každou je třeba navinout přibližně stejné množství příze. Místo cívek lze použít např. tužku, na niž se příze snadno navine (obr. 23). Z důvodu rychlosti toto převinutí provádí učitelka. Má-li připraveny dvě tužky omotané zhruba stejným množstvím příze, zachytí obě jednonitky do háčku vřetene. Děti si teď individuálně vyzkoušejí výrobu dvounitky (obr. 24), tedy skaní. Je třeba myslet na to, že při skaní se vřeteno musí otáčet opačným směrem než při předení. Výsledkem je dvounitková příze. Učitelka z ní vytvoří klubíčko (obr. 25).

Obr. 22

Obr. 23

Obr. 24

Závěr projektu a další práce s přízí

Na závěr projektu s dětmi zopakujeme, co všechno předcházelo klubíčku příze, které je výsledkem několikadenní práce, co nového se děti naučily. Učitelka se postupně každého z dětí ptá, co se mu v projektu nejvíce líbilo a co se mu naopak nelíbilo, děti dostávají prostor na zhodnocení projektu a projevení svého názoru. Následuje také diskuse o tom, co se dále s přízí stane a k jakému účelu bude využita.

Jestliže děti upředly pouze kratší přízi, můžeme ji použít např. na hraní (tvoření obrazců z provázku), jako šňůru na vystavování výkresů, dekoraci ve třídě (mašlička uvázaná na květináč) nebo k jiným účelům, které děti s učitelkou vymyslí. Z většího množství příze je možné něco uháčkovat nebo uplést – to může udělat buď učitelka sama, nebo někdo z rodinných příslušníků dětí. Vyrobit z vlastní příze můžeme opět nějakou dekoraci do třídy, ubrousek pod vázu, kus oblečení na panenku apod.

Obr. 25

5 Závěr

Bakalářská práce se zabývá předením a výrobou příze jako tématem tvořivě technických činností v prostředí mateřské školy. Jelikož mateřská škola má za úkol děti všestranně rozvíjet, je také práce zaměřena na různorodé aspekty výroby příze, které je možno nalézt napříč vzdělávacími oblastmi RVP PV. Cílem práce bylo předložit teoretická východiska tvořivě technických činností v mateřské škole se zaměřením na výrobu příze a v návaznosti na tato východiska navrhnout projekt.

Teoretická východiska zahrnují obecnější pojednání o předškolním vzdělávání, technických činnostech v mateřské škole, RVP PV, specifických dětí předškolního věku, ale také teorii zpracování vlny a výroby příze. Na teoretickou část pak navazuje část praktická, jež navrhuje komplexní projekt, jehož prostřednictvím si děti osvojí řadu technických znalostí a dovedností. Seznamuje s chovem domácích zvířat využívaných k produkci vlny, způsobem přípravy a zpracování vlny, děti samy si v něm zkoušejí praní vlny, její rozvolňování, česání, předení pomocí vřetena a skaní. Důraz je přitom kladen na vlastní zkušenost a využití co nejvíce smyslů. Projekt je navržen tak, aby jeho realizace mohla proběhnout v různých podmínkách různých mateřských škol.

Jsem přesvědčena o důležitosti osvěty v oblasti lidových řemesel, zejména těch, která již zanikla a zmizela z širšího povědomí. To, co bylo pro naše předky každodenní záležitostí, dnes známe leda z muzeí a z pohádek. Přínos navrženého projektu tedy spatřuji v tom, že by jeho zařazení do výchovně vzdělávacího procesu mohlo prohloubit znalosti o výrobě příze, vyvrátit některé vžitě mýty (např. výše zmíněná pohádka o Šípkové Růžence), přiblížit nejmladší generaci a druhotně i jejím rodičům, jak se žilo dřív. Pomocí tohoto ne zcela běžného tématu děti rozvíjejí zejména jemnou motoriku, smyslové vnímání, řečové schopnosti, naslouchání, prožívání, komunikaci, spolupráci, vědomí odpovědnosti za svou práci, schopnost vážit si práce druhých, povědomí o řemeslech i chovu zvířat.

Literatura

BUEL, Elizabeth Cynthia Barney. *The Tale of the Spinning Wheel*. Litchfield, Connecticut, 1903. Dostupné z: https://www2.cs.arizona.edu/patterns/weaving/articles/becb_spn.pdf

DRYAD HANDICRAFTS. Spinning Wool. *Dryad Leaflet*. 1960, No. 83. Dostupné z: https://www2.cs.arizona.edu/patterns/weaving/articles/dry_83.pdf

FELDHAUS, Franz Maria. Ancient History of the Spinning Wheel. *The Melliand*. 1929, 1(6). Dostupné z: https://www2.cs.arizona.edu/patterns/weaving/articles/fmf_spin.pdf

FRIEDMANN, Zdeněk. *Didaktika technické výchovy*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. ISBN 80-210-2641-3.

KRAUSOVÁ, Kristýna. *Využití recyklovatelného materiálu při tvořivé činnosti v mateřské škole*. Olomouc, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta.

LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

MAŇÁK, Josef, ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.

MATULOVÁ, Jana. *Lidová řemesla a jejich využití v mateřské škole*. Olomouc, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta.

NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. *Polytechnické činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-7496-194-6.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.

RODINOVÁ, Kateřina. *Předení vlny na kolovrátku a na vřetánku aneb cesta vlny od ovečky k přadénku*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2019. ISBN 978-80-247-3323-4.

SKŘIVÁNKOVÁ, Petra, SUCHAN, Ondřej, HERAJN, Alena, KOČÍ, Halka, LAČEV, Alek, LÉBLOVÁ, Eliška, ORSAVOVÁ, Veronika, PASSERIN, Johana, ROESELOVÁ, Věra, SIDON, Carolina, VALKOUNOVÁ, Tereza. *Učíme řemesla*. Říčany: Muzeum Říčany, 2015. ISBN: 978-80-904903-7-6.

STOLINSKÁ, Dominika. *Polytechnické vzdělávání v prostředí mateřské školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. Ostatní odborné publikace. ISBN 978-80-244-4735-3.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka, BINAROVÁ, Ivana, HOLÁSKOVÁ, Kamila, PETROVÁ, Alena, PLEVOVÁ, Irena, PUGNEROVÁ, Michaela. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.

ŠMELOVÁ, Eva. Pracovní výchova v kontextu vývoje předškolního kurikula. *Časopis pro technickou a informační výchovu*. 2015, 7(1), 114–126. ISSN 1803-537X.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2018. 50 s. ISBN 80-87000-00-5.

Spinning. [online]. University of Arizona. Dostupné z:
https://www2.cs.arizona.edu/patterns/weaving/articles/ce2_spin.pdf

<https://www.ashford.co.nz/>

Anotace

Jméno a příjmení:	Ivana Petrová
Katedra:	Katedra technické a informační výchovy
Vedoucí práce:	PhDr. Pavlína Částková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Předení a výroba příze jako téma tvořivě technických činností v MŠ
Název v angličtině:	Spinning and yarn making as a theme of creative technical activities in kindergarten
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá výrobou příze jako součástí aktivit v mateřské škole. Teorie pojednává o mateřské škole, technickém vzdělávání, Rámcovém vzdělávacím programu, specifických předškolních dětí, stejně jako o využití kolovratu a volně visícího vřetene. Komplexní projekt navržený v praktické části práce zahrnuje činnosti, během kterých děti získají znalosti o chovu vlnařských zvířat, zjistí, jak připravit vlnu na předení a jak se z ní vyrábí příze.
Klíčová slova:	Kolovrat, mateřská škola, předení, Rámcový vzdělávací program, technické vzdělávání, vlna, vřetánko, vřeteno
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with spinning of yarn as a part of kindergarten activities. Theory concerns kindergarten, technical education, Framework Education Programme, preschool children's specifics, as well as the use of a spinning wheel and a drop spindle. Complex project proposed in the practical part of the thesis consists of creative work during which children acquire knowledge about how wooly animals are kept, learn how wool is prepared for spinning, and how it is spun into yarn.
Klíčová slova v angličtině:	Drop spindle, Framework Education Programme, kindergarten, preschool, spinning, spinning wheel, technical

	education, wool
Rozsah práce:	37 stran
Jazyk práce:	čeština